

Broj: 01-230/22
Podgorica, 3. jun 2022. godine
MS/MS

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 Zakona o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/11, 32/14 i 21/17) i člana 41 Pravila o radu Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG" br. 53/14), nakon sprovedenog ispitnog postupka, po pritužbi osuđenog lica X.Z, daje sljedeće

MIŠLJENJE

I UVOD

1.X.Z podnio je pritužbu na rad zdravstvene službe UIKS-a.

U pritužbi je, u bitnom, naveo: da nije prvi put u zatvoru; da nema adekvatnu ljekarsku zaštitu; da je imao urinarnu infekciju i jake bolove u testisu; da se požalio na tegobe u sedmom mjesecu 2021.godine doktorici u zatvoru; da je mokrio urin boje crnog mastila, neprijatnog mirisa; da ga je specijalista urolog pregledao tek u oktobru, da je trpio jake bolove duži period i nije bio pokriven terapijom; da je imao problem sa zuboboljom te mu je stomatolog propisao cefaleksin, koji kako mu je navedeno, dobar za sve upale; da je u decembru 2021.godine, pregledan i nalaze mu uzeli predstavnici nevladine organizacije „Juventas“; da su utvrdili da je pozitivan na hepatitis „C“; da je tražio liječenje od hepatitisa, ali nije dobio terapiju od zdravstvene službe UIKS-a; da su sa njim bili u boravku XX i izvjesni X, koji imaju, kako navodi, norvešku šugu, pa su ih izdvojili; da je iskoristio priliku kad je doktorica bila u obilasku oboljelih od šuge da lupanjem na vrata skrene pažnju na sebe, da mu nije data bilo kakva ljekarska dokumentacija na osnovu koje bi mogao zaključiti da je njegovo stanje pogoršano, da mu je psihijatar prilikom prijema ustanovio buprenorfinsku terapiju od 14mg; da se dogovorio sa psihijatricom dr XX o količini buprenorfina; da mu je prvobitno datu količinu smanjila na 8mg a kasnije na 2mg; da ima dijagnozu XX i da smatra da mu je potrebna jača terapija.

II ISPITNI POSTUPAK

2. U cilju utvrđivanja pravno relevantnih činjenica i okolnosti, Zaštitnik je saglasno odredbi člana 35. Zakona o zaštitniku/ci pokrenuo ispitni postupak i aktom br. 01-230/22 od 22. marta 2022. godine, zatražio izjašnjenje na navode iz pritužbe od UIKS-a.

3.Aktom UKD br.201 od 4. aprila 2022. godine, dostavljeno je izjašnjenje od UIKS-a u kojem je, u bitnom, navedeno: da je u odnosu na navode koji se tiču problema sa urinarnom infekcijom, zatvorski ljekar dr X.X uputila pacijenta 13.avgusta 2021.godine, da se obave laboratorijske pretrage i analiza urina, kao i pregled specijaliste urologa. Laboratorijska analiza je obavljena dana 18. avgusta 2021. godine i konstatovano je stanje nakon upale desnog testisa od prije 6 godina i LUTS (simptomi donjeg urinarnog trakta) bez ikakve preporuke dalje dijagnostike i terapije.

Nakon izvjesnog perioda, zatvorenik je ponovo prijavio slične tegobe, te mu je omogućen pregled kod specijaliste urologa dana 15. oktobra 2021. godine, kada je konstatovan uredan lokalni status i traženo da se ponovi analiza urina i savjetovano korišćenje uvinog čaja. Laboratorijska analiza urina je obavljena dana, 20. oktobra 2021. godine na osnovu kojih nalaza je od strane specijaliste urologa konstatovano da je nalaz urina i urinokulture uredan i to dana 29. oktobra 2021. godine.

Zatvorenik je u narednom periodu prijavio iste tegobe urinarnog trakta, pa je upućen na ponovni pregled urologa dana 7. marta 2022. godine, kada je konstatovano da nema urološkog oboljenja i nije mu indicirana nikakva terapija, uz preporuku kontrole urologa po potrebi. Zatvoreniku je poslednji put dana 17. marta 2022. godine, provjeren status laboratorijskih analiza, uključujući i tumor marker (PSA prostate specifični antigen) i osim diskretno povišenih nalaza masnoća u krvi (holesterol i trigliceridi) ostale analize su bile u granicama referentnih vrijednosti.

Povodom navoda iz pritužbe zatvorenika, koji se odnose na analizu krvi na infekciju Hepatitis C, koje testiranje je vršeno kroz projektne aktivnosti Ministarstva zdravlja i nevladine organizacije "Juventas", te da mu nije omogućeno dalje liječenje ove bolesti, da su analize decembra 2021. godine rađene na lični zahtjev zatvorenika i to pod šiframa, da je tokom testiranja otkriven veći broj zatvorenika sa dijagnozom hepatitis B i C, to će se svim pacijentima, a u dogovoru sa Klinikom za infektivne bolesti Kliničkom centrom Crne Gore, omogućiti potrebna dijagnostika i liječenje prema postojećim planu i mogućnostima ove ustanove, a u skladu sa medicinskim indikacijama.

Povodom navoda zatvorenika koji se odnose na rad zatvorskog stomatologa, da je imao problem sa zuboboljom i da mu je propisan Cefaleksin, pacijentu je ordinirana terapija u skladu sa tegobama koje je imao i smjernicama stomatološke prakse za liječenje istih.

Dalje cijene da je zatvorenik korisnik supstitucione terapije buprenorfinom unazad više godina; da je odmah pri dolasku u zatvor potpisao Ugovor za korisnike supstitucione terapije Buprenorfinom; da je u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija došao sa ordiniranom dozom Buprenorfina u terapiji od 14mg i upoznat je da navedenu terapiju mora redovno da koristi; da je na pregledu dana 12. juna 2021. godine, dao podatak ordinirajućem dr. XX da je samoinicijativno i na lični zahtjev tokom prethodnih pet dana smanjio dozu Buprenorfina na 4mg dnevno, uz izražavanje želje da ukine čitavu dozu, kako je naveo i u svojoj izjavi od istog datuma, i da do kraja juna dobija 4mg Buprenorfina.

Prilikom navedenog pregleda od strane psihijatra nijesu indicirane psihičke tegobe koje bi ukazivale na postojanje pogoršanja psihičkog stanja, i nije bilo medicinskih kontraindikacija za nastavkom korišćenja doze Buprenorfina od 4mg, ali je zatvorenik upozoren od strane ordinirajućeg psihijatra sa rizicima ovako naglog tj. momentalnog smanjenja doze Buprenorfina, te mu je savjetovano da do kraja juna dobija 4mg, a potom 2mg. Dijagnostički je shvaćen kao politoksikomansko ponašanje na terenu poremećene strukture ličnosti. Na pregledu dana 30. juna 2021. godine je zbog pogoršanja psihičkog stanja i intolerancije smanjenja doze, opravdano bilo vratiti dozu na 6mg uz savjet da pomenutu dozu ne smanjuje samoinicijativno i istu redovno koristi.

Tokom jula mjeseca, na kontrolnom pregledu 19. jula 2021. godine, je zbog permanentnih žalbi na loše psihičko stanje i otežano funkcionisanje, te simptome apstinencijalne krize, vraćena doza Buprenorfina na 8mg.

Da je zatvorenik pozvan na vanredni pregled u cilju opomene tj podsjećanja na odrednice Ugovora i pravila o korišćenju supstitucione terapije, i upozoren da redovno i uredno koristi terapiju Buprenorfin,

jer je tokom podjele terapije istu pokušao da sakrije i zloupotrebi, te mu je predočeno da će u slučaju ponavljanja netopljenja tablete Buprenorfina ispod jezika, biti kažnjen redukcijom doze Buprenorfina. Tokom narednog perioda je redovno psihijatrijski praćen i održavalo se stanje stabilnog psihičkog stanja. Početkom oktobra je izrazio želju da mu se poveća doza Buprenorfina, ali nije bilo medicinske opravdanosti za tim.

Prilikom ordiniranja terapije Buprenorfina, dana 19.novembra 2021. godine, istu je nepropisno koristio na način što je tabletu stavio u džep i pokušao da sakrije. Protiv zatvorenika je sproveden disciplinski postupak na kome je utvrđeno da je izvršio teži disciplinski postupak prevara ili obmanjivanje zatvorenika, službenika obezbjeđenja ili drugih zaposlenih u Upravi, iz člana 106 tačka 13 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, te je imenovani kažnjen disciplinskom mjerom upućivanja u samicu u trajanju od dva dana.

Na sledećem pregledu dana 25. novembra 2021. godine upoznat je da će mu zbog zloupotrebe Buprenorfina, od dana 26.novembra 2021. godine biti smanjena doza navedene terapije sa 8mg na 4mg u vidu postepene redukcije doze, za čim nije bilo medicinskih kontraindikacija.

Na kontrolnim pregledima psihijatra dana 29.novembra 2021.godine i 15.decembra 2021.godine nije registrovano pogoršanje psihičkog stanja, niti su postojale medicinske kontraindikacije da se nastavi sa daljom primjenom doze Buprenorfina od 4mg, pacijentu je savjetovano da ovaj vid terapije uredno koriste. Omogućeno mu je da dobija svu terapiju prije odlaska na radno angažovanje.

Tokom aktuelnog boravka u Zatvoru za duge kazne, imenovani je neadekvatno koristio supstitucionu terapiju Buprenorfinom u smislu zloupotrebe iste, čime je prekršio način korišćenja ove vrste terapije, te mu je postepeno smanjena doza Buprenorfina, usled navedenog nepoštovanja načina primjene supstitucione terapije i kršenje liječenja bolesti zavisnosti, jer je neadekvatno i nemotivisano učestvovao u liječenju. Njemu su saopšteni razlozi korigovanja farmakoterapijskog protokola i upoznat je sa daljom dozom Buprenorfina i planom liječenja u budućem periodu, kao i upozoren da redovno koristi ovaj vid terapije. Prilikom smanjenja doze Buprenorfina na postepen način, titracijom, nije bilo mogućnosti da se ugrozi psihičko zdravlje pacijenta, niti je registrovano pogoršanje psihičkog stanja.

Takođe zatvorenik se nije obraćao Sektoru za zdravstvenu zaštitu sa zahtjevom za izdavanje fotokopije medicinske dokumentacije.

4. Uz izjašnjenje UIKS je dostavio zdravstveni karton br.1133, na ime podnosioca pritužbe, koji sadrži sledeće:

Prijemni pregled zatvorenika od 3.juna.2021.godine, gdje je konstatovano između ostalog da se liječi od dijabetesa, zavisnosti i srčani bolesnik.

Ugovor za korisnike supstitucione terapije Buprenorfin tabletama u ZIKS-u od 5. juna 2021. godine potpisan od strane podnosioca pritužbe.

Izjava podnosioca pritužbe od 12. juna 2021. godine u kojoj želi da mu se smanji buprenorfinska terapija;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 10. juna 2021. godine, u kome je konstatovano da je podnosilac pritužbe na Buprenorfinu 14mg dnevno unazad četiri godine smanjio dozu na 8mg, Buprenorfin 8mg.

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 16. juna 2021. godine, u kome je konstatovano da je podnosilac pritužbe na Buprenorfinu 14mg dnevno unazad pet dana samoinicijativno smanjio dozu na 4mg, želi da makne čitavu dozu ali da dobija 4mg do kraja juna, Buprenorfin 4mg i nema medicinskih kontraindikacija.

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 23. juna 2021. godine, u kome je konstatovano da traži povećanje doze Buprenorfina sa 6mg na 8mg. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da mu je vraćena doza (Buprenorfin 8mg), dijagnoza;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 30.juna 2021.godine, u kome je konstatovano da je podnosilac u procesu redukcije doze BUP-a, na lični zahtjev Buprenorfin 4mg. Kontrola za sedam dana, dijagnoza ...;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 19.jula 2021.godine, u kome je konstatovano da traži povećanje doze Buprenorfina sa 6mg na 8mg. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da mu je vraćena doza (Buprenorfin 8mg), dijagnoza ...;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 22.jula 2021.godine, u kome je konstatovano da traži povećanje doze Buprenorfina. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 8mg), dijagnoza ... ;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 22.jula 2021.godine, u kome je navedeno da traži da mu se poveća doza jer je na lični zahtjev počeo da smanjuje; da je opomenut da ne krije tablete i da uredno koristi terapiju jer u slučaju zloupotrebe i netopljenja iste ispod jezika biće kažnjen redukcijom doze. Konstatovano je da nema pogoršanja psihičkog stanja, ni apstinencijalne krize, dominiraju manipulativne tendencije. Buprenorfin 8mg ujutru, Xalol 1mg...nastaviti sa korišćenjem Buprenorfina na uredan način.

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 13.avgusta 2021.godine, u kome je navedeno da je doza Buprenorfina 8mg, žali se na mokraćne tegobe, da uzima terapiju radon je angažovan I zadovoljavajuće funkcioniše. Nastaviti sa Buprenorfinom.

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 4.oktobra 2021.godine, u kome je konstatovano da je traži povećanje doze Buprenorfina. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 8mg), dijagnoza ...;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 5.oktobra 2021.godine, u kome se preporučuje dobijanje buprenorfinke terapije i ostale prije izlaska na radon angažovanje. (Buprenorfin 8mg), dijagnoza ...

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 17.novembra 2021.godine, u kome je konstatovano da traži povećanje doze Buprenorfina. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 4mg). Takođe nema medicinske opravdanosti za povećanje doze Buprenorfina. Predložen pregled nezavisnog psihijatra radi dobijanja nezavisnog mišljenja, dijagnoza ...;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 25.novembra 2021.godine, u kome je konstatovano da je doza Buprenorfina redukovana zbog zloupotrebe istog; traži povećanje doze Buprenorfina i referiše nezadovoljstvo. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 4mg), dijagnoza ...

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 29.novembra 2021.godine, u kome je konstatovano da je doza Buprenorfina redukovana zbog zloupotrebe titracijom na 4mg; traži povećanje doze Buprenorfina i referiše nezadovoljstvo. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 4mg), dijagnoza ...;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 15.decembra.2021.godine, u kome je konstatovano; da je doza Buprenorfina redukovana zbog zloupotrebe na 4mg. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 4mg), manipulacija i abreagovanje na terenu poremećene structure ličnosti, dijagnoza ... ;

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 30.decembra.2021.godine, u kome je konstatovano; da je doza Buprenorfina redukovana zbog zloupotrebe na 4mg. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 4mg), manipulacija i abreagovanje na terenu poremećene structure ličnosti, dijagnoza ...

Izveštaj specijaliste psihijatrije od 18. februara 2022. godine, u kome je konstatovano da je aktuelna doza Buprenorfina 4mg; tendencija i sklonost zloupotrebe, bez autentične motivacije za liječenjem

bolesti zavisnosti već dominira tendencija ostvarenja sekundarne koristi. da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 4mg), dijagnoza ... ;
Izveštaj specijaliste psihijatrije od 22.februara.2022.godine, u kome je konstatovano da je doza Buprenorfina redukovana zbog zloupotrebe na 2mg od 19.februara 2022.godine traži povećanje doze Buprenorfina. Da je tom prilikom upoznat na pravilno korišćenje terapije i da nema pogoršanja psihičkog stanja (Buprenorfin 8mg), dijagnoza ... ;
Izveštaj ljekara od 13. avgusta 2021. godine, u kome je navedeno sledeće: da unazad mjesec dana povremeno ima otežano mokrenje i da slične tegobe ima unazad više godina, planirati pregled urologa;
Izveštaj ljekara urologa od 18. avgusta 2021.godine, u kome je navedeno sledeće: da je prije 6 godina imao upalu d.testisa, sada bol d.testisa ...specijalistički nalaz: uredan nalaz oba testisa.. Uraditi urin;
Laboratorijski nalazi od 18.avgusta 2021.godine, povećani parametric S-AST, S-ALT i blago povećana sedimentacija.
Izveštaj ljekara urologa od 15.oktobra 2021.godine, u kome je navedeno sledeće: da je od ranije imao upalu d.testisa, sada povremen bol d.testisa ...specijalistički nalaz: uredan nalaz testisa i penisa..Uvin čaj Uraditi urin i UK ;
Laboratorijski nalazi od 20.oktobra 2021.godine,nalaz uredan;
Službena zabilješka povodom zloupotrebe tablete buprenorfina od 19.novembra.2021.godine
Izveštaj ljekara od 7.marta 2022.godine, od ranije imao upalu d.testisa, sada blage tegobe....uredan nalaz testisa i penisa..Kontrola po potrebi.
Laboratorijski nalazi od 29.marta 2022.godine,nalaz uredan.
Izjava KPD-N br.5947/21 od 22. novembra 2021.godine,povodom zloupotrebe terapije Buprenorfina.
Službena zabilješka KPD-N br.5947/21 od 22.novembra 2021.godine,zloupotreba buprenorfinске terapije od strane podnosioca pritužbe;
Izjava podnosioca pritužbe od 17.februara 2022.godine, povodom zloupotrebe terapije;
Službena zabilješka povodom zloupotrebe tablete buprenorfina od 17.februara.2022.godine i

III ČINJENICE I OKOLNOSTI

5. Na osnovu sprovedenog postupka utvrđene su činjenice relevantne za donošenje ovog mišljenja:

- da je dana 3. juna 2021. godine, X.Z primljen na izdržavanje kazne zatvora i da je na prijemu istog dana pregledan od strane zatvorskog ljekara;
- da se podnosilac pritužbe požalio zdravstvenom osoblju u UIKS-u da je imao problem sa urinarnom infekcijom;
- da je zatvorska ljekarka uputila imenovanog 13. avgusta 2021.godine, da se obave laboratorijske pretrage i analizira urin, kao i na pregled specijaliste urologa;
- da je dana 18.avgusta 2021. godine obavljena laboratorijska analiza i konstatovano je stanje nakon upale desnog testisa od prije 6 godina i LUTS (simptomi donjeg urinarnog trakta) bez ikakve preporuke dalje dijagnostike i terapije;
- da je ponovo prijavio slične tegobe, dana 15.oktobra 2021.godine, i omogućen mu je pregled kod specijaliste urologa kada je konstatovan uredan lokalni status i traženo da se ponovi analiza urina i savjetovano korišćenje uvinog čaja;
- da je dana 20.oktobra 2021.godine obavljena laboratorijska analiza urina na osnovu kojih nalaza je od strane specijaliste urologa konstatovano da je nalaz urina i urinokulture uredan (29.oktobra 2021.godine).
- da je u narednom periodu prijavio iste tegobe urinarnog trakta i bio upućen na ponovni pregled urologa dana 07.marta 2022.godine, kada je konstatovano da nema urološkog oboljenja i nije indikovana nikakva terapija, uz preporuku kontrole urologa po potrebi.

-da je dana 17.marta 2022.godine, provjeren status laboratorijskih analiza, uključujući i tumor marker (PSA prostate specifični antigen) i osim diskretno povišenih nalaza masnoće u krvi (holesterol i trigliceridi) ostale analize su bile u granicama referentnih vrijednosti;

- da je decembra 2021.godine, na lični zahtjev zatvorenika i pod šifrom, izvršena analiza krvi na infekciju Hepatitis C, kroz projektne aktivnosti Ministarstva zdravlja i nevladine organizacije "Juventas" kojom prilikom mu je dijagnostifikovana infekcija virusom hepatitis C;

- da je zatvorenik pregledan od zatvorskog stomatologa i ordinirana mu je terapija u skladu sa tegobama koje je imao i smjernicama stomatološke prakse za liječenje istih;

- da je podnosilac pritužbe korisnik supstitucione terapije buprenorfinom unazad više godina;

- da je na prijem u zatvor potpisao Ugovor za korisnike supstitucione terapije buprenorfinom;

- da je u Upravi za izvršenje krivičnih sankcija došao sa ordiniranom dozom buprenorfina u terapiji od 14mg i upoznat je da navedenu terapiju mora redovno da koristi;

-da je dana 12.juna 2021.godine, dao podatak ordinirajućem dr da je samoinicijativno smanjio dozu buprenorfina na 4mg dnevno, uz izražavanje želje da ukine čitavu dozu, kako je naveo i u svojoj izjavi od istog datuma;

- da ovim povodom od strane psihijatra nijesu indikovane psihičke tegoba koje bi ukazivale na postojanje pogoršanja psihičkog stanja, i nije bilo medicinskih kontraindikacija za nastavkom korišćenja doze Buprenorfina od 4mg, ali je zatvorenik upozoren od strane ordinirajućeg psihijatra sa rizicima ovako naglog tj. momentalnog smanjenja doze Buprenorfina, te mu je savjetovano da do kraja juna dobija 4mg, a potom 2mg;

- da je do kraja juna dobijao 4mg buprenorfina;

- da je dana 30.juna 2021.godine pregledan zbog pogoršanja psihičkog stanja i intolerancije smanjenja doze, kada mu je vraćena doza na 6mg uz savjet da pomenutu dozu ne smanjuje samoinicijativno i istu redovno koristi;

-da je na kontrolnom pregledu 19.jula 2021.godine zbog permanentnih žalbi na loše psihičko stanje i otežano funkcionisanje, te simptome apstinencijalne krize, vraćena doza Buprenorfina na 8mg;

-da je pozvan na vanredni pregled u cilju opomene tj podsjećanja na odrednice Ugovora i pravila o korišćenju supstitucione terapije, i upozoren da redovno i uredno koristi terapiju Buprenorfin, jer je tokom podjele terapije istu pokušao da sakrije i zloupotrebi, te mu je predočeno da će u slučaju ponavljanja netopljenja tablete Buprenorfina ispod jezika, biti kažnjen redukcijom doze Buprenorfina;

-da je tokom narednog perioda redovno psihijatrijski praćen i održavalo se stanje stabilnog psihičkog stanja.

-da je početkom oktobra izrazio želju da mu se poveća doza Buprenorfina, ali nije bilo medicinske opravdanosti za tim.

-da je prilikom ordiniranja terapije Buprenorfina, dana 19.novembra 2021.godine, istu nepropisno koristio na način što je tabletu stavio u džep i pokušao da sakrije;

- da je ovim povodom protiv podnosioca pritužbe sproveden disciplinski postupak na kome je utvrđeno da je izvršio teži disciplinski postupak prevara ili obmanjivanje zatvorenika, službenika obezbjeđenja ili drugih zaposlenih u Upravi, iz člana 106 tačka 13 Zakona o izvršenju kazni zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti, te je imenovani kažnjen disciplinskom mjerom upućivanja u samicu u trajanju od dva dana;

-da je na sledećem pregledu dana 25.novembra 2021.godine upoznat da će mu zbog zloupotrebe Buprenorfina, od dana 26.novembra 2021.godine biti smanjena doza navedene terapije sa 8mg na 4mg u vidu postepene redukcije doze, za čim nije bilo medicinskih kontraindikacija;

-da na kontrolnim pregledima psihijatra dana 29.novembra 2021.godine i 15.decembra 2021.godine nije registrovano pogoršanje psihičkog stanja, niti su postojale medicinske kontraindikacije da se nastavi sa daljom primjenom doze Buprenorfina od 4mg, pacijentu je savjetovano da ovaj vid terapije uredno koriste.

IV RELEVANTNI PROPISI

a) Domaći propisi

6.Ustav Crne Gore(»Službeni list CG« broj 1/2007 i 38/13)

(Stav 1 i 2, Član 28)

Jemči se dostojanstvo i sigurnost čovjeka. Jemči se nepovredivost fizičkog i psihičkog integriteta čovjeka, njegove privatnosti i ličnih prava.

(Čl. 17)

Prava i slobode ostvaruju se na osnovu Ustava i potvrđenih međunarodnih sporazuma. Svi su pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo.

(Član 19)

Svako ima pravo na jednaku zaštitu svojih prava i sloboda.

Svako ima pravo na zdravstvenu zaštitu.“(član 69)

7. Zakonom o zdravstvenoj zaštiti(„Službeni list CG,, broj 39/04 i 14/10)propisano je:

»Zdravstvena zaštita predstavlja skup mjera, aktivnosti na očuvanju, zaštiti i unapređenju zdravlja, sprečavanju i suzbijanju bolesti i povreda, ranom otkrivanju bolesti, pravovremenom liječenju i rehabilitaciji.(član.1) U oblasti zdravstvene zaštite država obezbeđuje sredstva između ostalih za: zdravstvenu zaštitu lica koja su na izdržavanje kazne zatvora.«(član.13.tačka.10)

8.Zakonom o izvršenju kazne zatvora,novčane kazne i mjera bezbjednosti („Službeni list CG,, broj 35/15)propisano je:

»Zatvorenik ima pravo na zdravstvenu zaštitu, u skladu sa zakonom. Zdravstvena zaštita zatvorenika ostvaruje se u Zavodu, koji je dužan da obezbijedi uslove u pogledu prostora ,kadra i opreme, u skladu sa propisima kojima se uređuje zdravstvena zaštita. Zatvorenik koji zdravstvenu zaštitu ne može ostvariti u Zavodu, ostvaruje je u zdravstvenoj ustanovi,u skladu sa zakonom. Zdravstvena zaštita iz stava 4 ovog člana,ostvaruje se uz legitimaciju zatvorenika iz člana 34 ovog zakona.

9.Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti("Službenom listu RCG", br. 32/2005, "Službenom listu CG", br. 14/2010 i 30/2012)propisano je:

„(član 1).

Ovim zakonom utvrđuju se zarazne bolesti koje ugrožavaju zdravlje stanovništva Crne Gore (u daljem tekstu: zarazne bolesti), kao i infekcije koje nastaju kao posljedica obavljanja zdravstvene djelatnosti (u daljem tekstu: bolničke infekcije); mjere za njihovo sprječavanje i suzbijanje; nadležni subjekti za njihovo sprovođenje; način obezbjeđivanja sredstava za njihovo sprovođenje, kao i vršenje nadzora nad izvršavanjem zakona.

član 2

Zarazne bolesti u smislu ovog zakona su :(... B 15 akutni virusni hepatitis A (Hepatitis acuta A); 55) B 16 akutni virusni hepatitis B (Hepatitis acuta B); 56) B 17.1 akutni virusni hepatitis C (Hepatitis acuta C); 57) B 17.2 akutni virusni hepatitis E (Hepatitis acuta E); 58) B 18 hronični virusni hepatitis B, C, (Hepatitis viralis chronica B,C); 59) B 19 neodređeni virusni hepatitis (Hepatitis viralis non specificata); 60) B 20-B 24 HIV bolest (Morbus HIV)....;(Svako ima pravo na zaštitu od zaraznih bolesti i bolničkih infekcija, kao i obavezu da štiti svoje zdravlje i zdravlje drugih od tih bolesti.

Član 3

Lice koje je oboljelo, ili za koje se sumnja da je oboljelo od zarazne bolesti mora se liječiti u svakom slučaju kada bi neliječenje ugrozilo zdravlje drugih ljudi ili prouzrokovalo širenje zarazne bolesti. Za lice koje boluje ili se sumnja da boluje od karantinske bolesti obavezna je striktna izolacija i liječenje u zdravstvenim ustanovama, koje ispunjavaju uslove u pogledu kadrova, prostora i medicinskotehničke opreme za bolničko liječenje lica oboljelih od karantinskih bolesti. Mjera striktno izolacije iz stava 2

ovog člana primjenjuje se i traje dok postoji opasnost od širenja te zarazne bolesti. Osim lica utvrđenih u stavu 2 ovog člana, u zdravstvenim ustanovama za bolničko liječenje lica oboljelih od karantinskih bolesti izoluju se i liječe lica za koja postoji sumnja da boluju od zarazne bolesti nepoznate etiologije koja ima visoku stopu smrtnosti i koja se prenosi vazduhom i kontaktom. Mjera striktno izolacije iz stava 2 ovog člana sprovodi se i traje do postavljanja dijagnoze koja ne zahtijeva striktnu izolaciju. (član 25)

Lica oboljela od zarazne bolesti koja nije navedena u st. 2, 4, 6. ovog člana liječe se prema kliničkim indikacijama i u drugim zdravstvenim ustanovama ili u stanu bolesnika, ako postoje odgovarajući uslovi i nema opasnosti od širenja zaraznih bolesti

10. Zakon o zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Službeni list CG", br. 42/2011 i 32/2014, 021/17) propisuje:

“Član 41

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda.

Kad Zaštitnik/ca utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome šta treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje.

b) Međunarodni propisi

11. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima » Prema svim licima lišenim slobode postupat će se čovječno i s poštovanjem, zbog urođenog dostojanstva ljudskog bića. (član 10 stav 1).

12. Preporuka Rec(2006)2 Komiteta ministara državama članicama u vezi sa evropskim zatvorskim pravilima » Zatvorska uprava vodi računa o zdravlju svih zatvorenika pod njenim nadzorom. (III dio, tačka 39). Zdravstvena služba u zatvoru organizuje se u tijesnoj vezi sa opštom zdravstvenom službom zajednice ili države. Zatvorenici treba da imaju pristup zdravstvenim službama u zemlji bez diskriminacije po osnovu njihovog pravnog statusa. Zdravstvena služba u zatvoru mora nastojati da otkrije i liječi fizičke ili psihičke bolesti ili nedostatke od kojih zatvorenik boluje. Sve neophodne medicinske, hirurške i psihijatrijske usluge koje u svrhu liječenja postoje u zajednici, moraju biti na raspolaganju i zatvorenicima u svrhu liječenja. Obezbjediće se da zatvoreniku u svakom trenutku lekar bude na raspolaganju bez odlaganja u hitnim slučajevima. Bolesni zatvorenici kojima je potrebno specijalističko liječenje premjestiće se u specijalne institucije ili civilne bolnice, ukoliko takvo liječenje nije moguće obezbijediti u zatvor. «

13. Standardi Evropskog komiteta za sprečavanje mučenja i nečovečnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CPT) određeno je: „Zatvorska zdravstvena služba mora osigurati da se informacije o prenosivim bolestima (posebno o hepatitisu, AIDS-u, tuberkulozi, kožnim infekcijama) dostavljaju redovno kako zatvorenicima tako i zatvorskom osoblju. Tamo gdje je to potrebno, treba provesti medicinsku kontrolu nad onima sa kojima je određeni zatvorenik u redovnom kontaktu (sa zatvorenicima, zatvorskim osobljem, čestim posjetiocima). (paragraf 54) Što se posebno tiče AIDS-a, treba omogućiti odgovarajuće zdravstveno savjetovanje kako prije tako i, ukoliko je potrebno, nakon opšteg zdravstvenog pregleda. Zatvorskom osoblju treba pružati stalnu obuku o preventivnim mjerama koje treba poduzeti i stavovima koje treba zauzeti u pogledu na HIV pozitivne osobe, te dati odgovarajuća uputstva u pogledu nediskriminacije i povjerljivosti. (paragraf 55) CPT naglašava da nema nikakvog medicinskog opravdanja za odvajanje HIV pozitivnih zatvorenika koji se dobro osjeća. (paragraf 56)

V ZAKLJUČNA OCJENA

14. Podnositelj pritužbe se žalio na više zdravstvenih problema, odnosno na neadekvatno liječenu urinarnu infekciju, kao i neadekvatno postupanje i rad zdravstvene službe UIKS-a u vezi sa korištenjem supstitucione terapije buprenorfinom kao i liječenjem infekcije virusom hepatitis C.

U dijelu pritužbe koja se odnosi na urinarnu infekciju i upalu desnog testisa, zdravstvena služba UIKS- uputila je imenovanog 13. avgusta 2021. godine, da obavi laboratorijske pretrage i analizu urina, kao i pregled specijaliste urologa. Nakon obavljene laboratorijske analize 18. avgusta 2021. godine, konstatovano je stanje nakon upale desnog testisa od prije 6 godina i LUTS (simptomi donjeg urinarnog trakta) bez ikakve preporuke dalje dijagnostike i terapije. Dalje, posle više prijava sličnih tegoba, dana 15. oktobra 2021. godine, omogućen mu je pregled kod specijaliste urologa kada je konstatovan uredan lokalni status i istovremeno traženo da se ponovi analiza urina i savjetovano korišćenje uvinog čaja. Nakon toga, dana 20. oktobra 2021. godine obavljena je laboratorijska analiza urina na osnovu kojih nalaza je od strane specijaliste urologa konstatovano da je nalaz urina i urinokulture uredan (29. oktobra 2021. godine). Nakon prijave iste tegobe urinarnog trakta podnositelj pritužbe je bio upućen na ponovni pregled urologa dana 7. marta 2022. godine, kada je konstatovano da nema urološkog oboljenja i nije indikovana nikakva terapija uz preporuku kontrole urologa po potrebi. Takođe, zdravstvena služba je dana 17. marta 2022. godine, provjerila status laboratorijskih analiza, uključujući i tumor marker (PSA prostate specifični antigen) i osim diskretno povišenih nalaza masnoća u krvi (holesterol i trigliceridi) ostale analize su bile u granicama referentnih vrijednosti.

S tim u vezi, Zaštitnik kontatuje da je podnosiocu pritužbe u ovom dijelu u kontinuitetu omogućena adekvatna zdravstvena zaštita .

15. U dijelu pritužbe koja se odnosi adekvatnost tretiranja stomatoloških problema, iz spisa predmeta proizilazi da je podnositelj pritužbe pregledan od zatvorskog stomatologa i ordinirana mu je terapija u skladu sa tegobama koje je imao i smjernicama stomatološke prakse za liječenje istih.

16. Što se tiče dijela pritužbe u vezi sa korištenjem buprenorfina i izmjena upotrebe u smislu smanjenja doze, iz dostavljenih spisa predmeta proizilazi da je podnositelj pritužbe korisnik supstitucione terapije buprenorfinom unazad više godina i da je na prijemu u zatvor potpisao Ugovor za korisnike supstitucione terapije buprenorfinom. Promjena doze terapije - smanjenje doze buprenorfina je u većini situacija bila odluka podnosioca pritužbe. Iz spisa predmeta dalje proizilazi da je podnositelj pritužbe neadekvatno koristio supstitucionu terapiju u smislu njene zloupotrebe, čime je prekršio način korišćenja ove vrste terapije, te mu je postepeno smanjena doza, usled navedenog nepoštovanja načina primjene supstitucione terapije i kršenja protokola liječenja bolesti zavisnosti. Od strane psihijatra imenovanom su saopšteni razlozi korigovanja farmakoterapijskog protokola i u više navrata upoznat je planom liječenja, kao i upozoren da redovno koristi terapiju. Smanjenjem doze buprenorfina na postepen način, nije moglo ugroziti psihičko zdravlje podnosioca pritužbe, niti je registrovano pogoršanje psihičkog stanja.

Zaštitnik podsjeća da je većina zatvorenika shodno članu 19, stav 5 Upustva o zdravstvenoj zaštiti prilikom uvođenja supstitucione terapije, upoznata sa upotrebom buprenorfina u zatvoru, nakon čega većina potpiše ugovor za korisnike supstitucione terapije buprenorfin, kojim i daju saglasnost da prihvataju sva prava i obaveze navedenog ugovora. Naime, ugovorom je propisana obaveza korisnika buprenorfinskog programa da će, ukoliko dođe do zloupotrebe terapije, korisnik biti sankcionisan redukcijom doze ili potpunim ukidanjem supstitucione doze, pa u konkretnom slučaju Zaštitnik nije mogao utvrditi povredu prava zatvorenika.

17. Konačno, iz spisa predmeta proizilazi da se zatvorenik nije pisano obraćao Sektoru za zdravstvenu zaštitu sa zahtjevom za izdavanje fotokopije medicinske dokumentacije.

18. Povodom navoda iz pritužbe zatvorenika, koji se odnose na analizu krvi na infekciju Hepatitis "C", koje testiranje je vršeno kroz projektne aktivnosti Ministarstva zdravlja i nevladine organizacije "Juventas", te da podnosiocu pritužbe nije omogućeno dalje liječenje ove bolesti, iz izjašnjenja proizilazi da je, kako kod podnosioca pritužbe, tako i kod još jednog broja zatvorenika dijagnostifikovana infekcija hepatitisom B i C. Zdravstvena služba UIKS-a je u izjašnjenju navela, da će se svim pacijentima u dogovoru sa Klinikom za infektivne bolesti u Kliničkom centru Crne Gore, omogućiti potrebna dijagnostika i liječenje prema postojećim planu i mogućnostima ove ustanove, a u skladu sa medicinskim indikacijama. Međutim, zdravstveni karton pokazuje da podnosilac pritužbe nije imao pregled kod ljekara specijaliste infektologa na Klinici za infektivne bolesti u KBCCG i da nije pokriven terapijom¹ u periodu od najmanje tri mjeseca, ako se ima u vidu da je infekcija dijagnostifikovana u decembru prošle godine, a izjašnjenje UIKS-a dostavljeno 4. aprila tekuće godine.

Zaštitnik ukazuje da sve osobe s hroničnim hepatitisom C, neliječene treba liječiti ukoliko one to žele i ukoliko za liječenjem nema kontraindikacija. Prednost treba dati i pacijentima s visokim rizikom za prenos HCV infekcije, kao što su intravenski korisnici droga, pacijenti na hemodijalizi, zatvorenici i druge rizične grupe. Tendencija je danas u svijetu da se liječenje kod svih bolesnika započne što ranije, bez odlaganja.

U predmetu *Testa protiv Hrvatske*² Evropski sud za ljudska prava je utvrdio povredu člana 3 Konvencije, zato što podnositeljki predstavke oboljeloj od hroničnog hepatitisa C, a koja je izdržavala kaznu zatvora, nije omogućeno adekvatno liječenje. Imajući u vidu da su priroda, dužina i težina zlostavljanja kome je podnositeljka predstavke bila podvrgnuta i kumulativne negativne posljedice po njeno zdravlje mogli da se okvalifikuju kao nečovječno i ponižavajuće postupanje, Sud je stao na stanovište da je u datom slučaju prekršen član 3. Konvencije.

Sud je naročito utvrdio da je nedostatak potrebne zdravstvene njege i pomoći zbog hroničnog hepatitisa od koga je bolovala podnositeljka predstavke, u kombinaciji sa zatvorskim uslovima koje je bila prinuđena da podnosi umanjio njeno ljudsko dostojanstvo i izazvao u njoj osećanje povređenosti i inferiornosti koje je moglo da je ponizi i obezvrijedi i verovatno da skrši njen fizički ili moralni otpor.

Dalje, Evropski sud za ljudska prava je u predmetu *Poghosvan protiv Gruzije*³ konstatovao da se radi o strukturnoj neadekvatnosti zdravstvene zaštite u zatvorima, posebno kada je riječ o mogućnostima za liječenje hepatitisa C. Podnosilac predstavke se naročito požalio zbog toga što za vrijeme boravka u zatvoru nije imao odgovarajuću medicinsku negu. Sud je ustanovio da podnosilac predstavke nije bio liječen od virusnog hepatitisa C dok je boravio u pritvoru, čime je prekršen član 3. Konvencije.

¹ U teoriji i praksi, nakon postavljanja dijagnoze kronične infekcije hepatitis C virusom potrebno je odrediti genotip HCV-a. Za genotipizaciju se koriste testovi koji mogu razlikovati i podtipove određenog genotipa (npr. 1a ili 1b), budući da će kod određenih genotipova i podtipa imati utjecaja na izbor i trajanje terapijskog protokola (66, 72). Osim obilježja HCV infekcije (određivanje genotipa i podtipa HCV-a te razine viremije), u sklopu obrade potrebno je odrediti stupanj oštećenja jetre i ispitati eventualnu prisutnost drugih čimbenika koji mogu dodatno doprinijeti oštećenju jetre. Sa svrhom određivanja mogućih značajnih komorbiditeta, kod svakog bolesnika s postavljenom dijagnozom hroničnog hepatitisa C potrebno je ispitati prisutnost HBV i HIV koinfekcije, naviku konzumacije alkohola, prisutnost srčanih, bubrežnih, autoimunih, malignih i metaboličkih bolesti, a posebno je važno obratiti pažnju na mogućnost postojanja ekstrahepatičnih manifestacija infekcije.

² *Testa protiv Hrvatske*, presuda od 12. jula 2007. godine.

³ *Poghosvan protiv Gruzije*, presuda od 24. februara 2009. godine.

Imajući u vidu praksu Evropskog Suda, Zaštitnik ukazuje da nije dovoljno da pacijent bude pregledan odnosno testiran i da se utvrdi dijagnoza njegove bolesti, već da bi se zaštitilo zdravstveno stanje zatvorenika, suštinski je važno da mu se obezbijedi adekvatno liječenje u skladu sa utvrđenom dijagnozom, kao i kontinuiran medicinski nadzor.

19. Konačno, iz spisa predmeta proizilazi da podnosilac pritužbe dijabetičar, zavisnik od psihoaktivnih supstanci i srčani bolesnik kako je medicinski konstatovano po prijemu u zatvor, da ima česte tegobe urinarnog trakta koje tegobe su i tretirane u zatvoru kako je već navedeno, da mu je u zatvoru dijagnostifikovana infekcija virusom hepatitis C zahvaljujući projektnim aktivnostima Ministarstva zdravlja i nevladine organizacije, a u vezi sa čim u zatvoru nijesu preduzete bilo kakve mjere i radnje u pravcu tretiranja infekcije od decembra 2021. godine. Pri činjenici da Uprava zatvora nije opovrgla navode da se podnosilac pritužbe nalazi u boravku u kojem je dijagnostifikovana šuga kojem kožnom oboljenju pogoduju sobe sa velikim brojem zatvorenika, bliski kontakti i niži stepen higijene, kao i pri činjenici da prednost u liječenju infekcije hepatitisom C treba dati pacijentima s visokim rizikom za prenos infekcije gdje se podrazumijevaju i zatvorenici i to što ranije odnosno bez odlaganja, Zaštitnik zaključuje da kumulativno uzete navedene činjenice i okolnosti predstavljaju ponižavajuće postupanje koje je kod podnosioca pritužbe izazvalo osećaj očajanja i inferiornosti, čime je prekršen član 3 Konvencije u svom materijalnom aspektu.

20. Kod ovakvog stanja stvari, polazeći od svojih ustavnih i zakonskih ovlašćenja i pridržavajući se načela pravde i pravičnosti, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore daje sljedeću:

P R E P O R U K U

UIKS – Upravi za izvršenje krivičnih sankcija da se:

X.Z i svim ostalim licima na izdržavanju kazne zatvora, kod kojih je otkrivena infekcija virusom hepatitis C bez odlaganja omogući potrebna dijagnostika i liječenje, a u skladu sa medicinskim indikacijama.

Naslovljen organ je dužan da u roku od 30 dana od dana prijema ovog akta Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore dostave izvještaj o preduzetim radnjama i mjerama za izvršenje datih preporuka.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE
Mirjana Radović

Dostaviti:

- Podnosiocu pritužbe
- UIKS-u
- a/a.